

KAKTUSI IN DRUGE SOČNICE

KAKTUSI IN DRUGE SOČNICE

(Published by Cactus - friends Society of Slovenia)

September-oktober-november 1991

VSEBINA (CONTENTS):

1.	Naše društvo	2
2.	Echinocereus rigidissimus - Josip Kunej	3
3.	Če je seme zanič ..., III. del	7
4.	Klimogrami v deželi kaktej	4
5.	Če je seme zanič	7
6.	Društvena knjižnica	12
7.	ALPSKI KOTIČEK Inkrustirani kamnokreči	13
	Pot na goro	15

O B V E S T I L A D R U Š T V A

Sestanski društva bodo

13. september 1991 ob 17. uri

1. Aktualne zadeve
2. Predavanje in diapositivi - g. Rovšek
3. Razno (kaktusi)

11. oktober 1991 ob 17. uri

1. Aktualne zadeve
2. Predavanje in diapositivi - g. Meznarič
3. Razno

8. november 1991 ob 17. uri

1. Aktualne zadeve
2. Predavanje in diapositivi - g. Slatner
3. Razno

Naslovna stran - cover picture

Foto: Jože Bedenk

Risbe: Marija Prelec

DOPISE POŠLJITE NA NASLOV, KI JE NA OVITKU BILTENA!

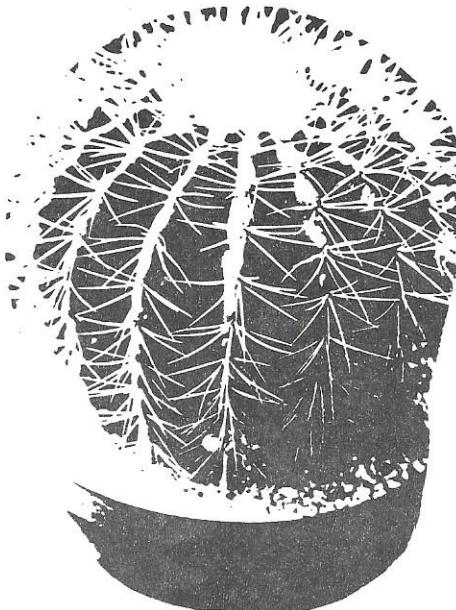
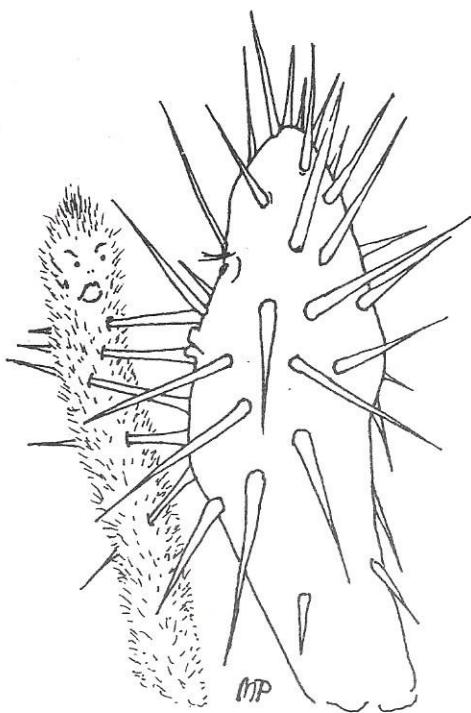
NAŠE DRUŠTVO

Počasi bomo zapluli že v dvaindvajsetletno zgodovino našega društva. Kar precej spretnosti ali celo malo sreče je bilo potrebno, da smo obstali toliko časa in ves ta čas tudi aktivno delovali. Ne bom še enkrat ponavljal o stotinah sestankov oziroma srečanj ter o tisočih diapozitivov, ki smo jih videli vsta ta leta; pomembno je, da mso ostali skupaj kot društvo, ki mu ne pomenujo vse samo kaktusi ampak tudi druge rastline, narava in osebni človeški stiki, lepa beseda in dober nasvet.

Ožji odbor (upravni in nadzor) se je tudi ves ta čas dobival še pred in po sestanku, ko so si najbolj vneti ljubitelji kaktej izmenjali še bolj strokovne informacije, ki verjetno večine na sestanku ne bi zanimalle. Tako so nastajale nove vezi med člani društva.

Tudi tisti, ki niso prihajali na sestanke društva, so obdržali stik z društvom preko občasnih obiskov ali srečanj na raznih razstavah. Tam smo se srečevali tudi s člani našega društva iz Jugoslavije, s katerimi smo obdržali vezi. Upam, da se bodo te vezi kljub težkim časom le obdržale. Mislim, da bi moralo to biti v interesu nas vseh.

Peter Jerin

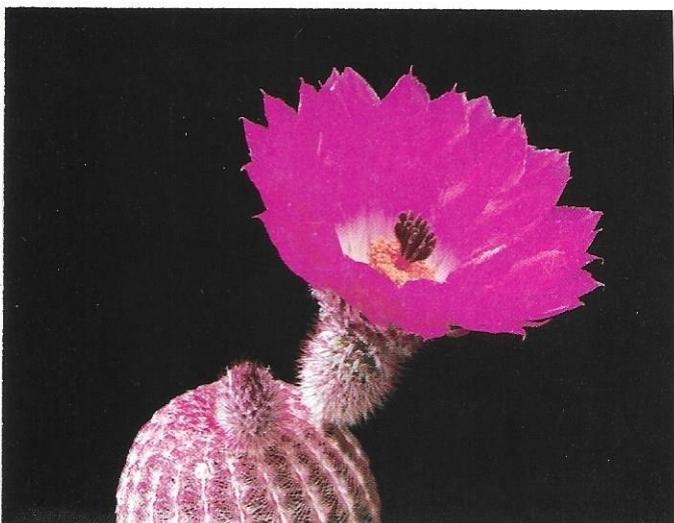
DRAGI, PROSIM TE, IMEJ ME MALO MANJ RAD

ECHINOCEREUS RIGIDISSIMUS

(Engelm.) F. A. HAAGE

Že samo ime vrste nam dovolj pove, da bo govora o rastlini zelo trdih, togih in gostih bodic. Raste posamično, v zelo redkih primerih se tudi razrašča, v višino zraste samo do 20 cm, v premeru pa doseže tudi do 10 cm. Telo je razdeljeno na 18 - 23 nizkih sploščeno grbavih reber. Razdalja med areolami je minimalna, te imajo elipsasto obliko velikosti 2,5 - 7 mm, ki so v začetku poraščene z volno, pozneje pa se ogolijo. Normalno imajo 15 do 23 povsem prilegajočih se robnih bodic, ki so razraščene in se med seboj prepletajo. Dolge so 5 do 10 mm različno obarvane, vse od rdečih, belih, rumenkastih do rjavih odtenkov, ki pogosto v kontrastnih pasovih objemajo telo rastline. Areola ima tudi srednjo bodico, ki pa je včasih nekoliko močnejša. Posamični cvetovi so dolgi 60 do 70 mm, ki popolnoma odprtji merijo v premeru tudi do 90 mm. Cvetni popki so močno poraščeni z volno, cvetni vrat je pokrit z dlačicami, med katерimi so grbice s pravimi areolami, iz katerih izrašča po 20 in tudi več 3 do 5 mm dolgih bodic z rjavkasto obarvanim vrhom in šopi volne. Cvetni listi so razporejeni v dveh vrstah, so jajčaste do suličaste oblike, dolgi do 40 mm, široki pa do 10 mm z ravnim ali pa neenakomerno narezljanimi robovi. Zgornja polovica notranjih cvetnih listov je bleščeče vijoličaste barve tistega odtenka, ki ga navadno zasledimo pri fuksijah, spodnja polovica, ki prehaja v grlo, pa je bele barve. Pestič se deli ponavadi na 10 brazd, ki so zelene barve. Plod je jajčaste oblike 25 do 50 mm dolg in 15 do 30 mm širok zelenkastorjavkaste do rdeče barve močno poraščen z bodicami. Seme na so jajčaste oblike črne barve, velike 1 do 1,5 mm z zelo hrapavo in grbičasto povrhnico.

Foto: Jure Slatner

E. rigidissimus pogosto raste v pustinjskih savanah nad 1000 m nadmorske višine v severozahodnih predleih Mehike (zahodna Chihuahua in severna Sonora) in v ZDA (N. Mexico, Arizona). Primerki iste vrste se ločijo po gostoti in barvnih odtenkih bodic, kakor tudi po obliki in velikosti telesa. Razen opisane vrste (var. *rigidissimus*) je N.P. Taylor k njej dodal tudi var. *rubri-*
spinus (G.R.W. Frank et. A.B. Lau) N.P. Taylor, ki je nekoliko manjše rasti, bodice pa ima jasno karminaste barve, brazda pestiča pa rjavozelene.

Do nedavnega je opisana vrsta bila razporejena v skupino *E. pectinatus*. D. Weniger, ki zagovarja tako pripadnost opozarja na dejstvo, da se *E. rigidissimus* razlikuje od *E. pectinatusa* samo po močnejših bodicah in velikosti telesa.

Vrsta je nekajkrat opisovana in prerazporejena, zato jo najdemo tudi pod imeni raznih sinonimov:

- 1) *Cereus pectinatus* (Scheidw.) Engelm. var. *rigidissimus* Engelm. opis v Syn. Cact. US p. 23 - 24, 1856.
- 2) *Echinocereus pectinatus* (Scheidw.) var. *rigidissimus* (Engelm.) Ruempler, opis v C.F. Foerster: Handb. Cactenk. ed 2, p. 8181, 1885.
- 3) *Echinocereus rigidissimus* (Engelm.) F.A. Haage, opis v Special offer, 13, 1987.

E. rigidissimus je v naših zbirkah zadovoljivo zastopan, priljubljenost med gojitelji kaktej je dosegel zaradi svoje neutrudljive cvetnosti, pa tudi zaradi atraktivnih gostih in obarvanih bodic. Prav zaradi tega se ga je prijelo udomačeno ime "mavrični kaktus" (Rainbow cactus, Regenbogen kaktus). Na naši sliki vidimo *E. rigidissimus* var. *poectinatus* iz zbirke g. Jureta Slatnerja. V gojitvi se ne razlikuje od ostalih iz skupine Reichenbachii, kar pomeni, da je prilično odporen na nižje temperature.

Josip Kunej

Literatura:

1. Backeberg: Die Cactaceae 4, 1960
2. G.R.W. Frank: Kakt.u.a.Sukk., 1982
3. N.P. Taylor: The Genus Echinocer., 1985
4. D. Weniger: Cacti of the Southwest, 1970
5. P. Pavliček: Atlas kaktusu, 1989

KLIMOGRAMI V DEŽELI KAKTEJ

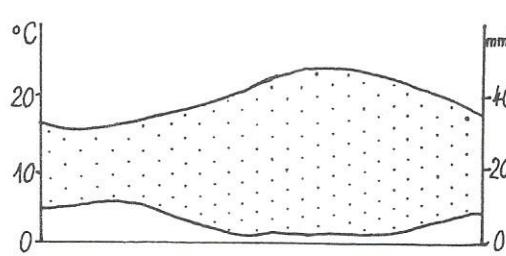
II. del

Kakteje rastejo zvečine na področju Andov, na zahodnem delu celine. Nadmorska višina rastišč prehaja od morja do višin okoli 5000 m, glavnina rastišč pa je preko 1000 m nadmorske višine. Čeprav je padavin sorazmerno malo, je za to področje značilna ogromna dnevna sprememba temperature, kar povzroča močno konden-

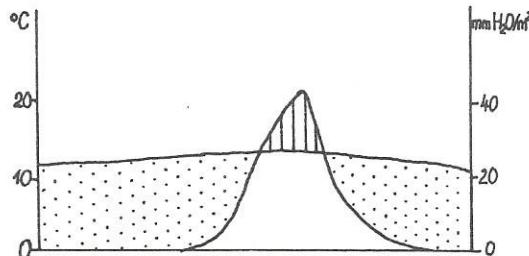
zacijsko jutranje rose na rastlinah. In kjer je dovolj vode za ljudi, jo je tudi za kakteje.

Severozahodni del (diagrami 8, 10, 11, 12)

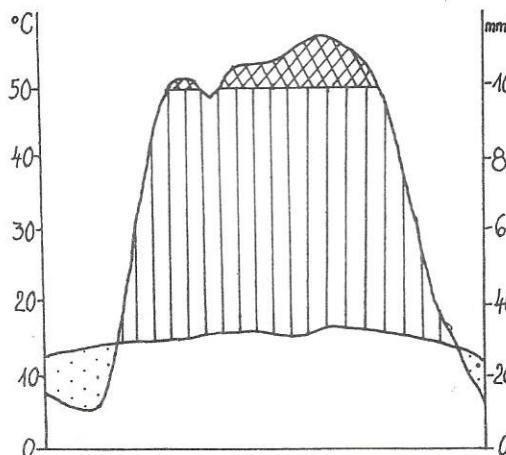
Poglavitni rodovi tega področja so Espostoa, Oreocereus, Trichocereus, Haageocereus, Cleistocactus, od manjših po rasti pa Echinopsis, Rebutia, Lobivia, Sulcorebutia, Parodia, Neoporteria, Matucana, Islaya, tudi Gymnocalycium. Močni vpliv UV žarkov v višinah povzroča obstoj številnih vrst kaktej, katerih skupna značilnost je izrazita dlakavost. Tu so doma skoraj vsi južnoameriški "beli" kaktusi. Bele ščetine močno razpršijo UV žarke, tako da njihov učinek ni več smrtonosen. Kakteje tega področja niso lahke za vzgojo. Predvsem jih ne moremo siliti k hitri rasti, kajti preveč vode jim hitro povzroči težave.

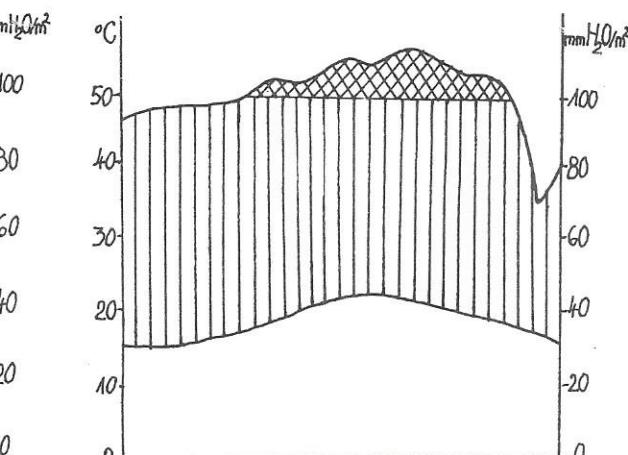
Lima, Peru /152 m/ (8)

Areyuipa, Peru /2451 m/ (10)

Cajamarca, Peru /2810 m/ (11)

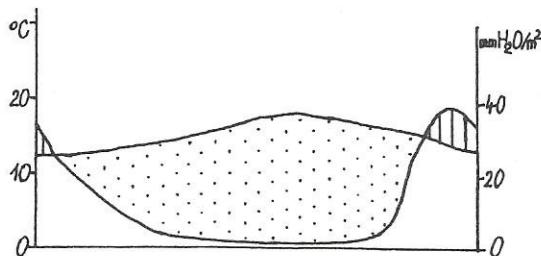

Cochabamba, Bolivija /2572 m/ (12)

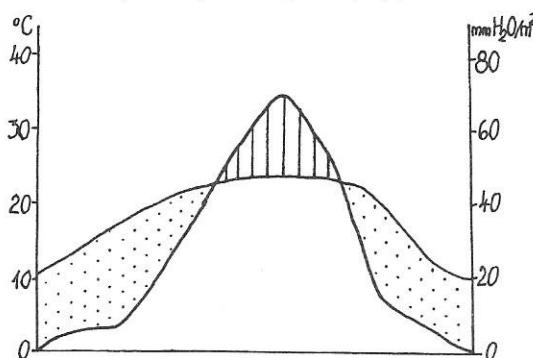
Jugozahodni del (diagrami 9, 13, 21, 22, 23)

Zahodni del predstavlja izrazita puščava. Število vrst, prilagojenih na sprejemanje vode pretežno iz jutranje rose, je izredno

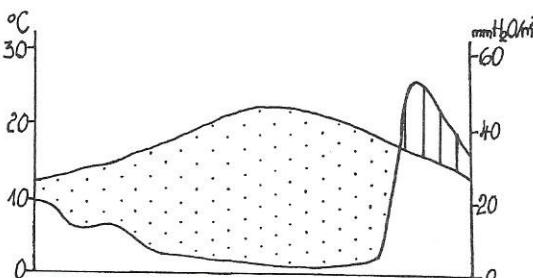
veliko. Poglavitni rodovi so *Trichocereus*, *Copiapoa*, *Neoporteria*, *Neochilenia*, *Horridocactus*, *Parodia*. Med gorskimi grebeni, kjer rastejo kakteje, se nahajajo med seboj izolirane doline z bogatimi padavini in brez kaktej. Tudi v najbolj sušnem predelu, kjer menda dežuje vsakih 100 let, v puščavi Atacama, se ljudje zlahka preživljajo od rose, ki jo prinašajo nočni vetrovi, imenovane Garu. Spletene imajo posebne mreže, na katerih se vlaga kondenzira in odteče v zbiralne posode. Kakteje iz tega področja imajo močno zavarovano teme, da kar ne moremo opaziti rastnega vrha. Posebno zanimive prilagoditve opazimo pri kaktejah iz rodu *Copiapoa*. Vsidrane so v drobljenec, iz katerega moli le manjši del rastline. Šele ko so rastline obraščene z množico izrastkov, rastejo dejansko nad površino peska. Čim bolj južno rastejo kakteje, tem močneje imajo vsidrano notranjo biološko uro, zato rastejo in cvetijo pri nas pozimi, ko so pogoji pravzaprav najmanj ugodni.

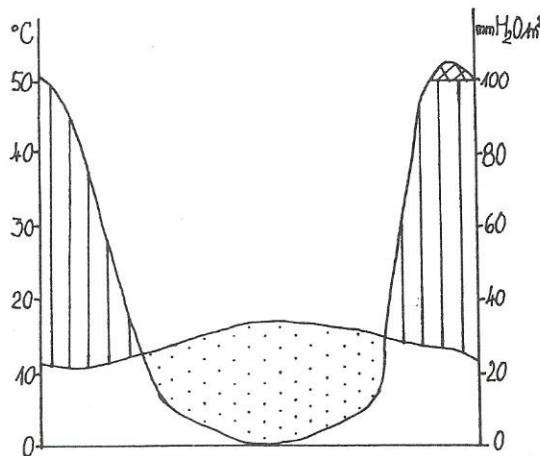
Coquimbo, Čile /27 m/ (9)

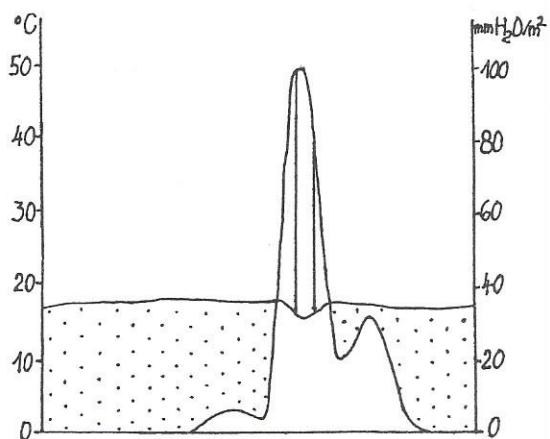
Catamarca, Argentina /547 m/ (13)

Ovalle, Chile (22)

Valparaiso, Chile /41 m/ (11)

Chosica, Argentina (23)

(se nadaljuje)

ČE JE SEME ZANIČ ...

(nadaljevanje)

III. del

V naslednji tabeli bom skušal navesti nekaj podatkov o kalilnih značilnostih nekaterih vrst kaktusov. Za natančnejše podatke seveda ni dovolj prostora, vendar vam lahko na vašo željo postrežem še z dodatnimi navodili, v kolikor so mi na razpolago. Vseh podatkov pač zaradi neraziskanosti nekaterih vrst še ni mogoče dobiti. Stolpci pomenijo naslednje:

1. Idealna kalilna temperatura. Izven tega območja se kalitev upočasni, pri dolgotrajnejšem prestopu teh meja pa ustavi.
2. Dormanca. Sveže dozorelo seme nakterih vrste ne vzkali, dokler v naravi ne nastopi ugodno obdobje v eni od naslednjih sezont. Zrelost semena za kalitev povzročijo razni dejavniki, kot npr.

mraz, izredna suša ali vročina, stalna hladna rosa ali vlaga itd. Dormanco lahko skrajšamo tako, da umečno pripravimo klimo, ki povzroči dozorelost semena za kalitev.

- S - potrebna stratifikacija semena (dolgotrajno kaljenje, več let, v izmenično vlažnem in suhem substratu)
- H - potrebno zmrzovanje semena in obenem vlaženje v zelo hladnem, spomladi pri -10°C do $+10^{\circ}\text{C}$
- M - vzdrževati stalno vlažno in hladno ($+15 - 20^{\circ}\text{C}$) do kalitve 1, 2, 3, 4 - čas kaljenja v tednih, sicer S - stratifikacija.

3. Zračenje:

- V - tudi po kalitvi vzdrževati vlažno
- Z - potrebno zračenje, postopno zmanjševanje vlage v substratu
- O - obvezno takoj po kalitvi odkriti posodo in prekriti z vlažno atmosfero
- C - priporočljivo cepljenje, predvsem začetnikom.

4. Prst za presajanje:

ALK - prsti za presajanje potrebno dodati malo apnenca, alkalikalna zemlja, pH 7

5. Najnižja dovoljena gojitvena temperatura, ki jo v naravi rastlina še prenese brez večje škode. Tudi pri nas veljajo enake vrednosti za izsušene rastline v hladnih, suhih rastlinjakih. Obnašanje rastlin v naši klimi sicer ni zanesljivo, vendar poskusi z nekaterimi vrstami kažejo odpornost še na nižje temperature, kot so navedene v tabeli. Pri rodovih je naveden razpon za vse vrste, pri posameznih vrstah pa vrednost za navedeno vrsto.

Vrsta	1	2	3	4	5	pripombe
Acanthocalycium	20-30		Z		- 2/-12	
- violaceum	20-20		Z		-12	
Ancistrocactus	20-30	1	0	ALK	- 7/-12	variabilni
Areyuipa	20-30		Z		- 2/-12	
Ariocarpus	20-30	2	OC	ALK	+ 5/- 7	
- agavooides, retusus	20-30	2	OC	ALK	+ 5	variabilni
- fissuratus, lloydii	20-30	1	OC	ALK	- 7	
Arrojadoa	20-30		Z		+ 5	občutljivi
Astrophytum	18-30	1	O!	ALK	+ 5/-12	seme plesni, Fusarium
- ornatum, myriostigma	20-30	1	O!	ALK	+ 5	
- asterias, coahuilense	20-30	1	O!	ALK	- 7	muhasti v rasti
- capricorne, senile	18-20	1	O!	ALK	-12	variabilni
Austrocephalocereus	20-30	2	Z		+ 5	
Austrocylindropuntia	15-30	S	Z		-12?	
Austrocactus	?	S?	Z		-12	mrazotrdni?
Aylostera	15-30	S?	Z		- 2/-18	
Aztekium	20-30	2	VC		+ 5	v destilirani vodi
Bartschella	20-30	2	0		+ 5	
Blossfeldia	17-23	M	VC		+ 5	v destilirani vodi, pozimi suho
Buiningia	20-30	3	VZ		+ 5	kot melonarji!

Vrsta	1	2	3	4	5	pripombe
Cephalocereus	28-30	1	0		+ 5	seme plesni, Phytopht
Cleistocactus	20-30	1	VZ		+ 5/- 7	
Copiapoa	18-25	2	Z		+ 5	Kali le sveže seme
Corynopuntia	15-30	S	Z		-25	
Caryphantha	20-30	1	0		+ 5/-12	Kali le sveže seme
- andreae, bumamma, erect	20-30	1	0		+ 5	in pogosto plesni,
- asterias, pallida	20-30	1	0		- 1	Fusarium
- delaetii, durangens ..	20-30	1	0	ALK	- 7	
- echinus, gladiispinus	20-30	1	0		-12	
Cylindropuntia	15-30	S	Z		-25	
Denmoza	20-30		ZO		- 2/- 7	
Discocactus	20-30	S	VZOC		+10	
Dolichothelle	20-30		Z		+ 5/- 2	
Echinocactus	18-30	1	0		- 7/-12	neki zelo občutljivi
Echinocereus	17-23	1-S	0	ALK	- 2/-24	precej echinocereusov
- brandegei, pentalopus	17-23		0		- 2	raste v apnenčasti
- longisetus, primolana	17-23		0	ALK	- 7	prsti (chl, coc, das,
- Knippelianus, pectina	17-23		0	ALK	-12	enn, kuenz, pec, primol,
- chl, coc., eng. reic..	17-23		0		+25	reic, stram ...)
- subinermis	17-23		0		+ 5	
Echinofossulocactus	17-23	2	VZ		- 2/- 7	nezahtevni
- albatus, lamelosus ...	17-23	2	VZ		- 2	
- erectocentrus, multic	17-23	2	VZ	ALK	- 7	
Echinomastus	20-30	2	O!C		- 2/-12	občutljivi-Fusarium
- durangensis, lauui	20-30	2	O!C		- 2	občutljivi-Fusarium
- intertextus, johnston	20-30	2	O!C		- 7	občutljivi-Fusarium
- dasyacanthus, maripos	20-30	2	O!C	ALK	-12	občutljivi-Fusarium
Echinopsis	20-30	2-S	V		+ 5/-12	
- eyriesii, mirabilis ..	20-30	3	V		- 7	
- ancistrophora, leuc...	20-30	2-S	V		-12	
Encephalocarpus	20-30	3	VZC		+ 5	raste zelo počasi
Epithelantha	20-30	2	OC	ALK	- 7/-12	
Eriocereus	20-30	2	V		- 2	
Eriosyce	15-30	S	O!!		-12	raste v suši!
Escobaria	20-30	3	0	ALK	- 2/-25	
- cubensis, runyonii	20-30	2	0		- 2/- 5	
- albicolumnaria, chaff	20-30	2	0		- 7	
- minima, roseana, orga	20-30	3	0		-12	
- snedii, tuberculosa	20-30	3	0	ALK	-12	
- missouriensis, Neobes	20-30	3	0		-25	
- vivipara	20-30	3	0	ALK	-25	zelo variabilna
Epostoea	18-30	2	Z		- 2	
Ferocactus	20-30	2	O		+ 5/-12	
- diguetii, glauc, lati	20-30	2	O		+ 5	
- pilosus, vislizenii	20-30	2	O		- 7	
Frailea	17-23	1	VZO		+ 5	Kali le sveže seme
Glandulicactus	20-30	2	O	ALK	-12	zelo občutljivi!
Gymnocactus	20-30	2	OC	ALK	- 7	
Gymnocalycium	20-30	2	VZ		+ 5/-23	
- anitsii, damsii, denud	20-30	2	VZ		+ 5	
- andreae, horstii, vat	20-30	2	VZ		- 2	
- baldianum, quehlianum	20-30	2	VZ		- 7	

Vrsta	1	2	3	4	5	pripombe
- chubutense, saglione	20-30	2	Z		-12	
- bruchii, gibbosum	20-30	2	Z		-23	
Haageocereus	18-25	2	Z		+ 5	
Hamatocactus	20-30	2	O		- 7/-12	
Homalocephala	20-30	2	O		-12	
Horridocactus	20-30	4-S	ZS		+ 5	
Islaya	20-30	S	ZC		+ 5	
Krainzia	20-30		O		- 2	
Leuchtenbergia	17-23	1	O	ALK	- 7	
Lobivia	17-23	2-S	Z		- 7/-18	
Lophophora	20-30	1	OC	ALK	+ 5/- 7	
Machaerocereus	20-30		Z		+ 5	
Maihuenia	20-30	SM	V		-12	seme namočiti 12 ^h
Maihuensis	20-30	SM	V		-12	27 ^o C v destil.vodo
Mammillaria	15-30	1-S	VZOC	ALK	+ 5/-12	
- albicans, anniae, armillata, aureilanata, backebergiana, blossfeldiana, bocensis, booli, centraliplumosa, cerralboa, dioica, hahniana, heidae, insularis, johnstonii, karwinskiana, klissingiana, matudae, meyranii, polyedra, xaltiangeus..	20-30	2	Z		+ 5	
- aurihamata, bocasana, ceneleensis, erinita, decipiens, discolor, duwei, gasterantha, gaumeri, gigantea, leucantha, lindsayii, lloydii, marksiana, nana, nunezii, obcunella, pringlei, pygmaea, rhodantha, sonorensis, spinosissima, standleyi, uncinata, wagneriana, wildii, zeilmanniana, zuccariniana	17-23	2	Z		+ 5/- 2	
- barbata, formosa, grahamii, grusonii, heyderi, melanocentra, meridirosei, obscura, pennispinosa, pillispina, plumosa, prolifera, tetrancistra, theresae, viesensis..	20-30	2-S	OC		- 7/-12	
- aureilanata, baumii, carmenae, carnea, columbiana, compresa, crucigera, dixanthocentron, flavidocentra, graessneriana, haageana, herrerae, huitzilopochtli, microhelia, morganiana, hernandezii, mystax, nejapensis, niwosa, parkinsonii ..	20-30	2-S	OC	ALK	+ 5	
- albiarmata, albicoma, candida, formosa, gasseriana, glassii, goodridgi, grusonii, lenta, magallanii, ritteriana, roseocentra, winterae, zeyheriana	20-30	1-4	Z	ALK	- 2/- 7	
- barbata, grahamii oliviae, heyderi, meiacantha, meridirosei, viridiflora, wrighti	20-30		Z		-12/-25	
Mamillopsis	20-30		OC		-12	
Matucana	20-30	2	Z		+ 5/- 2	
Melocactus	20-30	S	VZ		+10/+ 5	kisel,humusen substr
Micranthocereus	20-30	2	Z		+ 5	
Mila	20-30		Z		+ 5	
Moravetzia	20-30	3	Z		- 2	
Neolloydia	20-30	2	OC	ALK	- 7/-12	
Neochilenia	18-25	3-S	Z		+ 5	
Neoporteria	18-28	2-S	Z		+ 5	
Neoraimondia	18-30	2	Z			
Notocactus	17-23	1-2	V		- 2/- 7	
Obregonia	20-30	2	OC	ALK	- 5	
Opuntia	15-40	SH	VZ		-12/-30	namočiti v vodi 27 ^o
Oreocereus	18-30	S			- 2/-12	
Oroya	17-23	S	ZC		- 7/-12	
Pachycereus	20-30		Z		+ 5	

Vrsta	1	2	3	4	5	pripombe
Parodia	17-19	SM	V		+ 5/-12	
Pediocactus	17-40	H	OC		-12/-30	
Peireskia	15-35	SM	V		+10	
Pelecyphora	20-30	2	OC		+ 5	
Peniocereus	20-30	3	O		- 7	občutljivi
Pilosocereus	20-30	1	O		+ 5	kali le sveže sema
Porfuria	20-30	2 C	OC	ALK	+ 5	
Pyrrhocactus	18-23	1,S	O		+ 5/-12	
Rebutia	17-23	S	VZ		- 7/-12	
Roseocactus	20-30	2	OC	ALK	- 7	
Rodentiophila	17-30	S	O!!		- 7	raste v suši!
Sclerocactus	17-40	SH	OC	ALK	-12/-30	
Stenocereus	20-30	Z			+ 5	
Seticereus	20-30	Z			+ 5	
Stetsonia	20-30	Z			+ 5	
Strombocactus	20-30	1	VZC	ALK	+ 5	
Submatucana	20-30	2	Z		- 2/- 5	
Sulcorebutia	18-30	2	VZ		- 2/-10	
Tephrocactus	15-30	SHM	Z		-10	
Thelocactus	20-30	2	O	ALK	- 2/-12	
Trichocereus	18-30	3	VZ		+ 5/-12	
Turbinicarpus	20-30	2-S	O	ALK	+ 5/- 2	variabilni
Uebelmannia	20-35	3	VZ		+10/+ 5	kisel humus.substrat
Weingartia	20-30	2	Z		+ 5/-10	
Wigginsia	18-26	3	V		+ 5/- 5	

Vsi ti podatki niso iz lastnega zelnika, zato je mogoče v nekatere vrednosti podvomiti. Zato prosim tiste kakteiste, ki jim izkušnje kažejo drugačne rezultate, da mi svoje kritične opazke predložijo. Najbolj dvomljive so kalilne dobe, ker v Evropo dobimo predvsem seme iz prejšnje sezone, ki delno postarano takoj vzklali. Večina semen domače pridelave ne vzkali tako hitro, kot je navedeno v tabeli. Tudi najnižje temperature za nekatere vrste so po mojih izkušnjah še nižje. Pri alkaliteti pripominjam, da nekatere vrste, npr. Turbinicarpus, Pediocactus itd. rastejo na sadi. Za južnoameriške glede alkalite te prsti še nimam podatkov, čeprav nekatere vrste Sulcorebutij in Lobivij raste v apnenčastih tleh.

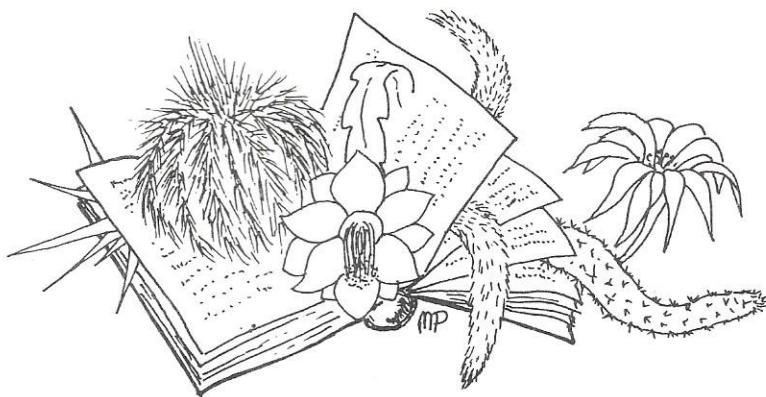
Zbrane Rovšek

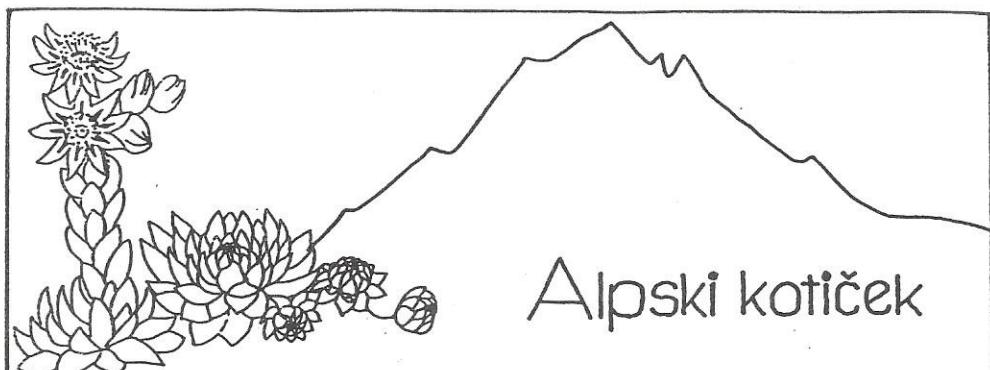
DRUŠTVENA KNJIŽNICA

Predstaviti vam želimo nekatere knjige društvene knjižnice. Začnimo pri knjižicah žepnega formata, ki jih je v knjižnici kar nekaj. Za primer si oglejmo najmanjšo med njimi "Kakteen - Taschenführer", nemški prevod avtorja S.H.Scotta. Knjižica meri le 9×14 cm. Izšla je v Londonu l. 1958, prevod v nemščino pa v Hannovru l. 1965. Zastarela stvar, boste rekli. Morda tudi v čem. A kaktusi so še precej starejši in se ne spreminjajo kar naprej kot kameleon. Pa tudi kdor je knjižico že kdaj prebral, se morda ni vsega zapomnil in mu bo ponovno branje osvežilo spomin. Knjižica obsega na 190 straneh na kratko vsa bistvena poglavja o gojitvi in poznavanju kaktej, ki jih ponazori 80 fotografij, deloma barvnih in 26 risb.

Majhnost žepnih knjižic ima svoje prednosti, ker jih res lahko vtaknemo kar v žep. Spremljajo nas lahko med mučnim čakanjem v zdravniški čakalnici, pri frizerju ali kje drugo. Če nam tuj jezik ni najbolj domač, imamo v istem žepu še mini slovarček 5×7 cm. Slovenske založbe so že večkrat izdale takšne slovarčke. Tako smo ubili več muh na en mač: pomenkujemo se s prijatelji kaktusi, obnavljamo tuj jezik in varujemo svoje živce pred nestrostjo in dolgočasjem. Torej pred odhodom zdoma naj smukne v žep tudi majhna knjižica o kaktejah!

Marija Prelec

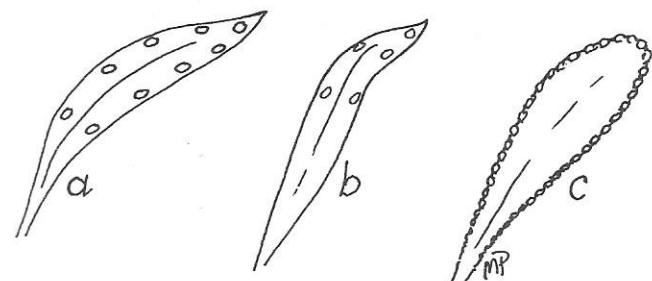
Alpski kotiček

INKRUSTIRANI KAMNOKREČI

Ob misli na visoke gore nam stopi pred oči od žgočega sonca in viharjev izsušeno skalovje, grušč strmih melišč, nad tem pa široka kupola jasnega neba. Tako je videti od daleč. Ko pa prideamo v ta nposebni gorski svet, vidimo, kako je na videz pusto, suho skalovje vse okrašeno z drobnim cvetjem. Na majcenih poličkah in v drobnih razpokah čepijo ljubke blazinaste cvetlice. Videti je, da se tam gori prav dobro počutijo, saj so lepše in bolj barvite, kot bi bile spodaj v dolini. Kako jim to uspe?

Oglejmo si skupino kamnokrečev, ki krasijo naša strma gorska pobočja in si na zanimiv način obranijo svojo rast in življene pred izsušitvijo. To so ikrustirani ali oskorjeni kamnokreči. Njihovi listi imajo na površini jamice, ki izločajo apnenčaste ploščice. Z njimi je listna površina bolj ali manj prekrita, kar ji daje sivo zeleno ali modrikasto zeleno barvo. Apnene luske pokrivajo listne reže in tako zmanjšujejo izhlapevanje.

Rastline si pomagajo še tudi drugače. Rastejo v gostih blazinah, listi pa se prekrivajo kot strešniki. Tako je znotraj blazine vedno dovolj vlage, iz oddelih spodnjih delov rastlin pa nastaja humus. Vse je urejeno, kot mora biti, da življenje teče naprej. In vsak cvet, ki se odpre, se zdi kot prijazen nasmejh, namenjen nam ljudem.

Apnenčaste jamice na listih:

- a) *S.caesia*
- b) *S.squarrosa*
- c) *S.hostii*

V Sloveniji raste šest vrst inkrustiranih kamnokrečev. Naštejmo jih:

1.) *Saxifraga caesia* L. - sinjezeleni kreč

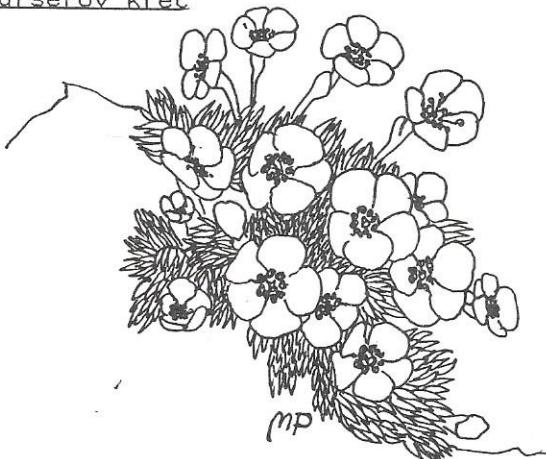
Gosto olistana stebelca rastline so združena v pokroglaste blazine. Črtalasto suličasti listi se prekrivajo kot strešniki. Na vsakem listu je 5 - 9 jamic za izločanje apnenca. Apnenčasta skorjica na listih jim daje sinje zeleno barvo in po njej ime. Cvetna stebla imajo do 5 belih cvetov, ki se odpirajo od junija do septembra. Raste na plitvih tleh nad apnencem, pogosto v skalnih razpokah in grušču visokogorja.

2.) *Saxifraga squarrosa* Sieber - nasršeni kreč

Je zelo podoben sinje zelenemu. Razlikuje se v tem, da ima liste še bolj tesno stisnjene in gosto zrasle. Listi so ravni in le na koncu zakriviljeni. Tam imajo 1 - 5 jamic za izločanje apnenca. Cvete v juliju in avgustu. Najdemo ga v apnenčastem visokogorju.

3.) *Saxifraga burserana* L. - burserov kreč

Goste sivo zelene blazine sestavljajo kratka stebelca, spiralno olistana s trioglatimi, šilastimi, oskorjenimi listi. Listi po robu izločajo apnenec (do 7 lusk). Posamični cvetovi so beli. Razcvetajo se že zgodaj spomladini (marec-junij). Rastišča so v grušču, skalnih razpolah in policah v visokih gorah na apnencu in dolomitu.

Saxifraga burseri (3.)

4.) *Saxifraga crustata* Vest. - skorjasti kreč

Rastlina je nekoliko večja, raste v rozetah, širokih do 20 cm. Listi so črtalasto jezičasti in po robu rahlo nazobčani. Ves rob obdajajo jamice za izločanje apnenca. Drobni beli cvetovi v latstem socvetju se odpirajo julija in avgusta. Po cvetenju rozeta odmre. Rastlina uspeva v apnenčastem visokogorju, pa tudi nižje, na primer na Notranjskem in Primorskem.

5.) *Saxifraga Hostii* Tausch. - hostov kreč

Rastlina je zelo podobna skorjastemu kreču, le da ima precej večje liste, ki so prav tako po robu obdani z belimi panenčastimi luskami. Pogost je v sredogorju, pa tudi nižje do dolin.

6.) *Saxifraga paniculata* Mill. - latnati kreč

Goste, do 15 cm visoke balzine sestavljajo listne rozete. V njih so lopatičasti, nazobčani listi spiralno razvrščeni in upognjeni proti sredini rozete. Na robu imajo apnenčaste jamice. Latasto razvezjano cvetno steblo nosi številne bele cvetove. Ča svetenja je od junija do septembra. Rastlina je zelo nezahtevna. Pogosto kot pionirska rastlina porašča visokogorsko skalovje na apneni in tudi malo kisli podlagi. Znana je po vsej Evropi in Sev. Ameriki, od Balkana do Arktike, od nižin do preko 3000 m višine. Ob prilaganju na tako raznolika rastišča je rastlina zelo spreminja.

Saxifraga hostii (5.)

Pregled naših inktrustiranih kamnokrečev nam je pokazal zanimiv delček naše slovenske flore. Prihodnje potepanje po naših gorah nam bodo prinesla prav gotovo tudi nova, nepozabna srečanja s temi drobnimi, prav filigransko oblikovanimi cvetkami, ki so si izdelale učnikovito lastno obrambo pred izsušitvijo in nam zdaj prijazno mezikajo z visokih, s soncem obsijanih skal.

POT NA GORO

Morda je bila ta pot prvič. Prav zares prvič ali pa prvič po dolgem času, po dolgi bolezni ali pa še kako drugače prvič. Prej pa so bile o njej sanje, lepe sanje.

Potem, ko se zima umakne pomladni in se pomlad prevesi v poletje, ko sonce ogreje zemljo in zrak, ko se povsod bohoti zelenje in cvetje, se v jasnom dopoldnevu vrhovi gora ozrejo z obzorja. Njihova daljna podoba seva poseben blesk. V prosojno meglico odete se zde kot sanje. Lepe so in vabijo. Vabijo v lepoto, v tišino miru, v svobodo. Vabijo v neko posebno srečo.

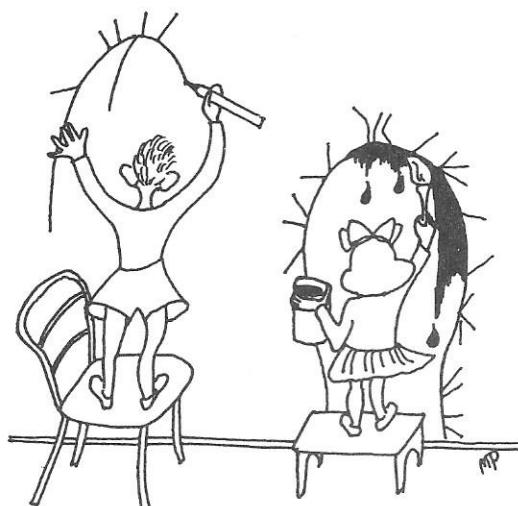
Sledijo priprave na pot. Kaj vse manjka. Nahrbtnik je zgułjen, čevlji so sumljivo razsušeni, nogavic ni mogoče najti v nobeni omari, to in ono bo treba še kupiti ... Pa kaj! Sanjava vabec gorski greben je pred očmi kot zvezda vodnica. Priti tja gor v sinjo svobodo!

Pot je v začetku še kar zložna. Le levi čevelj me čudno tišči, desni pa ni dobro zavezan. Nahrbtnik vleče navzdol, čeprav ni skoraj nič v njem. Pot se začne vzpenjati. Noge bi šle raje povrnem. Spotaknem se, potem še drugič. Zasopiham se. Malo bo treba počivati. Gledam v razrita strma tla. Okrog je drevje, nobenega razgleda. Pot mi curlja po vratu in vabi zoprni mrčes, ki me obletava, kot da sem krava. Pa še nisem daleč. Kje je še vrh! Kar nazaj bi šla. Le čemu sem se podala v te težave. Doma bi se lepo naspala in se ob prijetni glasbi usedla h kavici. Potem bi se sprehodila po vrtu in postorila to in ono. Nič mi ne bi manjkalo. Tukaj pa? Tale prva strmina je bila šele začetek. Naprej gor bo bolj strmo, težje, kdaj tudi nevarno.

Tako je tudi bilo. Še bolj strmo, težje in tudi nevarno. Spodrsnilo mi je, da sem bila vsa opraskana. Modras mi je iznenada prečkal pot, da mi je od strahu zastal dih. Sonce in znoj sta me pekla. Noge, kot da niso moje. Bolj so se vlekle za mano kot hodile. Žeja mi je lepila jezik v ustih. Poti pa ni hotelo biti konec.

Korak za korakom, v znoju in žuljih, so se sanje uresničvale. Otipala sem jih kos za kosom, od skale do skale, od drevesa do drevesa. Nazadnje se je gozd razmaknil, pogled odprl na vse strani in vrh gore je bil čisto blizu. Bister studenček je smejoč žuborel mimo. Treba ga je bilo le zajeti in piti. Žlahtna kapljica za pogumne! Še nekaj korakov do vrha in sanje so bile do konca uresničene. A kako drugače, kot so se zdele v tistem dalnjem, megličavem prividu v dolini!

Marija Prelec

OČKA BO PRESENEČEN ! NE BO IMEL
VEČ STROŠKOV Z RASTLINJAKOM ...

